

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет
Кафедра політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« » 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціально-політичні студії: Політична психологія

для студентів

спеціальності	052 Політологія
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітня програма	052.00.01 Політологія

Київський університет імені Бориса Грінченка
Ідентифікаційний код: 354
Начальник відділу
моніторингу якості
Програма № 0304/21
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціал)
« » 2021 р.

Київ – 2021

Розробники: Балацька Олена Борисівна, доктор політичних наук, доцент кафедри політології Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі: Балацька Олена Борисівна, доктор політичних наук, доцент кафедри філософії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри політології Історико-філософського факультету

Протокол від 15.09.2021 р. № 1
Завідувач кафедри [підпис] Хоєркова Т.К.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 052.00.01 Історіографія

17.09.2021 р.
Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
[підпис] Хоєркова Т.К.

Робочу програму перевірено
18.09.2021 р.
Заступник декана [підпис] Завадський В.М.

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	-
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3/90	
Курс	3	-
Семестр	5	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	6	
Обсяг кредитів	3	-
Обсяг годин, в тому числі:	90	-
Аудиторні	42	-
Модульний контроль	6	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	12	-
Форма семестрового контролю	Екзамен	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Соціально-політичні студії: Політична психологія» полягає у сприянні засвоєння студентами основ політичної психології, основних теоретичних підходів до вивчення психологічних явищ та процесів у політичній сфері, розуміння психологічних явищ, що викликають та супроводжують політичні процеси у суспільстві.

Дисципліна спрямована на формування таких загальних і фахових (професійних) програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

ЗК-08	Здатність працювати в команді. Навички роботи у групі, розподіл функцій в колективній роботі; здатність впливати на людей задля отримання бажаного результату; уміння мотивувати людей та рухатись до спільних цілей. Здатність розуміти людей; здатність динамічно вирішувати складні управлінські завдання.
ФК-02	Базові знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології: <ul style="list-style-type: none">- фундаментальні знання з політичної теорії до розв'язання кількісних та якісних задач з аналізу політики та поточного політичного аналізу;- ключові принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн і регіонів;- базові особливості реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту функціонування та взаємодії.
ФК-05	Аналітично-текстологічна обізнаність. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням якісних і кількісних методів та інструментарію прикладного аналізу. Здатність реферування, рецензування, коментування та анотування першоджерел та дослідницької літератури з політичної проблематики, можливість застосовувати навички наукового редагування.
ФК-09	Навички в проектній діяльності. Навички у проектуванні науково-теоретичних розробок та політичних кампаній, організації виборчих процесів, консалтингової діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН-02-з	Знання на відповідному рівні загальну природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
ПРН-03-у	Застосовувати ключові політологічні поняття, теорії та методи до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
ПРН-04-у	Використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.
ПРН-07-у	Проводити професійний пошук, оброблення та аналіз фактів, даних та інформації з різних первинних та вторинних джерел.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
I семестр							
Змістовий модуль I							
Теоретико-методологічні засади політичної психології							
Тема 1. Вступ до політичної психології.	5	2	2	-	-	-	1
Тема 2. Джерела політико-психологічних досліджень.	5	2	2	-	-	-	1
Тема 3. Політична свідомість як базова категорія політичної психології.	5	2	2	-	-	-	1
Тема 4. Політико-владні відносини як об'єкт політичної психології.	5	2	2	-	-	-	1
Модульний контроль	2						
Разом	22	8	8	-	-	-	4
Змістовий модуль II							
Психологічні основи поведінки політичних суб'єктів							
Тема 5. Політична соціалізація та ідентифікація.	5	2	2	-	-	-	1
Тема 6. Політична психологія груп.	6	2	2	-	-	-	2
Тема 7. Політична психологія особистості.	7	4	2	-	-	-	1
Модульний контроль	2						
Разом	20	8	6	-	-	-	4
Змістовий модуль III.							
Специфічні форми політичної поведінки							
Тема 8. Психологія масової політичної поведінки.	6	2	2	-	--		2
Тема 9. Електоральна поведінка.	5	2	2	-	-	-	1
Тема 10. Психологія політичного насилля та конфлікту.	5	2	2	-	-	-	1
Модульний контроль	2						
Разом	18	6	6	-	-	-	4
Семестровий контроль	30						
Усього за семестр	90	22	20	-	-	-	12

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Теоретико-методологічні засади політичної психології

Тема 1. Вступ до політичної психології (2 год.)

Проблемне поле політичної психології. Об'єкт і предмет політичної психології. Місце політичної психології в системі соціально-політичних наук. Міждисциплінарні зв'язки. Основні напрями політичної психології: біхевіористський, когнітивістський, психобіографічний, психоісторичний. Методи політико-психологічних досліджень: спостереження, соціологічні

опитування, тестування, моделювання політичних ситуацій, психосемантичний аналіз, експертне опитування, створення психологічних портретів, аналіз біографій. Структура і функції політичної психології. Особливості політико-психологічного знання. Сфера практичного застосування політичної психології. Дослідження політичного лідерства. Аналіз процесу прийняття рішень. Аналіз динаміки громадської думки. Політичний консалтинг. Створення психологічних портретів. Аналіз і розв'язання політичних конфліктів. Дослідження і боротьба з неконвенційними формами політичної діяльності.

Основні поняття теми:

політична психологія, біхевіоризм, когнітивістський підхід, психобіографія, психоісторія, метод, методологія, спостереження, тестування, моделювання, психосемантичний аналіз, громадська думка, політичний консалтинг, політичний конфлікт.

Тема 2. Джерела політико-психологічних досліджень (2 год.)

Політико-психологічні ідеї у філософській думці Стародавнього Китаю. Учення Лао-цзи, Конфуція, Мен-цзи. Політико-психологічна думка античності. Політико-психологічні ідеї в ученнях Демосфена, Ксенофонта, Платона, Аристотеля. Дослідження політичного лідерства та політичного впливу в Стародавньому Римі (Плутарх, Транквілл, Цицерон). Політико-психологічне знання в епоху Середньовіччя та Відродження. Політико-психологічна думка в епоху Просвітництва. Вчення Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо. Ш. Монтеск'є. Становлення політичної психології в ХІХ ст. Французька та італійська школа психології мас. Учення Г. Тарда, Г. Лебона, С. Сігеле. Німецька «психологія народів» (В. Вундт). Психоаналітична школа (З. Фрейд, А. Адлер, В. Райх, К. Юнг, Е. Фромм). Інстинктивістська психологія К. Лоренца. Біхевіористський підхід Дж. Вотсона, Б. Скіннера, А. Басса. Розвиток політичної психології в Україні.

Основні поняття теми:

конфуціанство, «благородний муж», даосизм, Дао, душа, розум, об'єктивний ідеалізм, «ідеальна держава», сакральність, секуляризація, суспільний договір, «психологія народів», нація, етнос, натовп, маса, психоаналіз, підсвідомість, лібідо, компенсація, рецидус, деривація, біхевіоризм, реакція, стимул.

Тема 3. Політична свідомість як базова категорія політичної психології (2 год.)

Поняття і зміст політичної свідомості. Структура і класифікація політичної свідомості. Компоненти політичної свідомості: когнітивні, афективні, ціннісні, вольові, мотиваційні. Оцінки. Переконавання. Думки та настрої. Основні форми політичної свідомості. Індивідуальна політична свідомість. Групова політична свідомість. Масова політична свідомість та громадська думка. Основні різновиди функціонування політичної свідомості. Повсякденні форми. Теоретико-ідеологізовані форми. Функції політичної свідомості. Поняття політичної самосвідомості та її компоненти. Механізм соціального порівняння. Рефлексія. Проблема адекватності політичної самосвідомості. Колективне несвідоме в

політиці. Надіндивідуальні надсвідомі явища. Архетипи. Структура колективного несвідомого та масова поведінка. Вплив колективного несвідомого на індивідуальну свідомість. Політична ідеологія як форма політичної свідомості.

Основні поняття теми:

політична свідомість, оцінки, переконання, думки, настрої, індивідуальна, групова та масова політична свідомість, соціальне порівняння, колективне несвідоме, політична ідеологія.

Тема 4. Політико-владні відносини як об'єкт політичної психології (2 год.)

Сутність політики як особливої форми суспільної діяльності. Тлумачення політики крізь призму політичної психології. Поняття та психологічна складова політичної влади. Підходи до сутності політичної влади. Телеологічний підхід. Соціобіологічний підхід. Компенсаторна концепція влади. Теорія потреб. Концепція «адикції влади». Інструменталістська концепція. Структурно-функціональна концепція. Конфліктна концепція влади. Психологічна концепція влади. Реляціоністський підхід. Специфічні риси політичної влади. Структура влади. Джерела та мотиви влади. Форми та ресурси влади. Легітимність політичної влади та її типи. Джерела легітимності. Фактори легітимності та делегітимації влади. Криза легітимності.

Основні поняття теми:

політика, політична влада, адикція, потреба, інтерес, цінність, легітимність, криза легітимності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Психологічні основи поведінки політичних суб'єктів

Тема 5. Політична соціалізація та ідентифікація (2 год.)

Політична соціалізація особистості як соціально-психологічний феномен. Етапи політичної соціалізації. Форми політичної соціалізації. Політична адаптація. Інтеріоризація. Первинна і вторинна соціалізація. Персоналізація. Асоціалізація. Десоціалізація. Ресоціалізація. Рівні соціалізації: міжособистісний, соціальний, надсоціальний. Чинники політичної соціалізації. Психологічні механізми політичної соціалізації: політизація, персоналізація, ідеалізація, інституціоналізація. Стадії та агенти політичної соціалізації. Основні системи політичної соціалізації: система цілеспрямованої соціалізації, стихійна соціалізація, самовиховання, самоосвіта. Моделі політичної соціалізації. Модель «підпорядкування». Модель «інтересу». Гармонійна модель. Плюралістична модель. Авторитарна модель. Ігрова модель. Конфліктна модель. Поняття групової ідентичності. Політична ідентичність та її складові. Етнічна ідентичність. Мовна та культурна ідентичність. Громадянська ідентичність. Вплив ідентичності на політичні вподобання та геополітичні орієнтації.

Основні поняття теми:

соціалізація, ресоціалізація, маргінальність, персоналізація, особистість, ідентифікація, групова ідентичність, соціальна ідентичність, етнічна ідентичність, громадянська ідентичність.

Тема 6. Політична психологія груп (2 год.)

Поняття соціальної групи. Малі групи і великі групи. Психологічні ознаки груп. Групова свідомість та її особливості. Поняття групової діяльності. Політичні групи. Класифікації політичних груп. Поділ груп за рівнем групової інтеграції. Внутрішня структура політичної групи. Процес формування груп: основні етапи. Основні характеристики груп на різних рівнях і стадіях розвитку: «номінальна група», «асоціативна група», «кооперативна група», «корпоративна група», колектив. Колектив як якісний стан існування групи. Внутрішні механізми становлення політичної групи: знайомство, поява первинних мікрогруп, консолідація групи. Основні критерії формування малих груп в політиці: принципи компетентності, єдності поглядів, особистої відданості лідеру. Взаємодія між лідером і групою. Ефективність груп. Соціальна фасилітація. Соціальна інгібіція. Комунікації політичних груп. Види комунікативних мереж. Явища конформізму та нонконформізму. Класифікація великих груп. Особливості психології великих груп. Вплив великої групи на психіку індивіда. Групові норми. Групова ідеологія, механізм формування і поширення групової ідеології. Особливості функціонування груп у політиці. Групи інтересів. Психологія привілейованих політичних груп. Психологічні особливості маргінальних груп та прошарків населення. Психологічне підґрунтя політичного радикалізму. Психологія люмпенства.

Основні поняття теми:

соціальна група, номінальна група, асоціативна група, кооперація, групова свідомість, колектив, референтна група, соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, конформізм, групова ідеологія, радикалізм.

Тема 7. Політична психологія особистості (4 год.)

Роль особистості у політиці. Особистість і політична поведінка. Поняття політичної поведінки. Політичні потреби, інтереси і мотиви. Поняття політичної ролі. Типологія політичної ролі. Політична компетентність. Політична орієнтація. Детермінація політичного вибору. Політична активність і пасивність. Види політичної поведінки. Організована та стихійна поведінка. Форми політичної активності. Раціональні, ірраціональні, інерційні та творчі дії. Політичне відчуження. Моделі політичної поведінки: конформізм, індиферентність, активізм. Мотиви та форми політичної участі. Особливості політичної участі в тоталітарних, авторитарних і демократичних суспільствах.

Феномен політичного лідерства. Джерела лідерства. Лідерство і авторитет. Психологічні теорії лідерства. Теорія рис. Лідерство та спадковість. Лідерство як сукупність певних рис. Мотиваційні теорії лідерства. Психоаналіз про природу політичного лідерства. Лідерство як сфера прояву пригніченого лібідо. Лідерство

як реалізація психічної енергії. Феномен деструктивного політичного лідерства. Соціально-психологічні теорії лідерства. Теорії «очікування-взаємодії». «Гуманістичні» теорії лідерства. Теорії обміну. Теорії середовища. Теорія ситуаційного аналізу: лідерство як функція ситуації. Теорія конститuentів. Інтегративні теорії. Фактори лідерства. Типології політичного лідерства.

Основні поняття теми:

особистість, політична орієнтація, конформізм, індиферентність, активізм, аполітичність, абсентеїзм, політична поведінка, політична компетентність, політичне лідерство, теорія рис, мотивація, лібідо, деструктивність, агресія, конститuentи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Специфічні форми політичної поведінки

Тема 8. Психологія масової політичної поведінки (2 год.)

Масова свідомість. Історія вивчення масової свідомості. Психологія «масової людини» в працях Г. Тарда, Г. Лебона, З. Фрейда, В. Райха, К. Юнга. Поняття маси як суб'єкта масової свідомості. Особливості стихійних масових груп. Стихійна політична поведінка. Основні ознаки стихійної поведінки. Почуття «стадності». Масові політичні настрої та їх функції. Механізм виникнення масових політичних настроїв. Механізми масової політичної поведінки: циркулярна реакція, емоційне «кружляння», поява спільного об'єкта уваги, імпульсивні дії. Суб'єкти стихійної поведінки. Аудиторія. Зібрана публіка. Незібрана публіка. Соціальні кола. Види соціальних кіл. Контактні кола. Професійні, дружні, статусні кола. Натовп. Загальні механізми стихійної поведінки. Чинники формування і розвитку масовидної стихійної поведінки. Трансформація свідомості людини у натовпі. Психологічні механізми взаємовпливу людей у масових групах. Притягнення, наслідування, навіювання, емоційне зараження. Психологічні ознаки натовпу. Сугестивність. Анонімність. Види натовпу. Склад натовпу й основні етапи його розвитку. Феномен паніки. Панічні настрої. Фактори виникнення паніки. Ступені панічної свідомості. Панічний ажіотаж. Психологічні механізми розгортання і зупинення паніки. Агресія в політиці. Агресивний натовп. Закономірності поведінки агресивного натовпу. Фактори підсилення агресії. Психологічні механізми розвитку агресії.

Основні поняття теми:

масова свідомість, маса, стихійна група, натовп, публіка, соціальне коло, наслідування, навіювання, емоційне зараження, анонімність, деперсоналізація, сугестивність, паніка, агресія.

Тема 9. Електоральна поведінка (2 год.)

Поняття електоральної поведінки як виду політичної поведінки. Психологічні особливості електоральної поведінки. Соціально-психологічні концепції електоральної поведінки. Радикальна модель П. Данліві. Теорія «партійного образу себе». «Теорія схем» Д. Кіндера. Теорія раціонального вибору. Теорія колективних дій. Теорія ретроспективного голосування. Моделі

електоральної поведінки. Когнітивна модель електоральної поведінки. Адресна модель. Модель стереотипу. Модель ідентифікації. Ідеологічна модель. Іміджева модель. Модель референтної групи. Патрональна модель. Чинники електоральної участі громадян. Закрита і відкрита політична поведінка. Феномен абсентеїзму. Політична апатія. Маніпуляції електоральною поведінкою.

Основні поняття теми:

електоральна поведінка, електоральна участь, активізм, абсентеїзм, політична апатія, імідж, маніпуляція, референтна група.

Тема 10. Психологія політичного насилля та конфлікту (2 год.)

Поняття політичного насилля. Насилля як примус. Значення фізичного примусу у процесі владарювання. Насилля як пригнічення свободи волі. Місце політичного насилля у системі владних відносин. Насилля і проблема легітимності влади. Теорія структурного насилля Й. Галтунга. Культурне насилля. Концепція символічного насилля П. Бурдьє. Психологічні детермінанти політичного насилля. Фрустраційна теорія Т. Гарра. Організоване і стихійне насилля. Структуроване і неструктуроване насилля. Колективне насилля. Державне і недержавне насилля. Індивідуальне, групове і масове політичне насилля. Демонстративне та інструментальне насилля. Соціально-класове насилля. Етнічне і релігійне насилля. Внутрішньодержавне і міждержавне (міжнародне) насилля. Збройне і незбройне політичне насилля. Війна як форма збройного насилля. Збройний конфлікт та його види. Тероризм: поняття, види, соціальна база. Радикалізм та екстремізм як політико-психологічні явища. Методи вирішення і розв'язання конфліктів.

Основні поняття теми:

політичне насилля, агресія, примус, структурне насилля, культурне насилля, фрустрація, відносна депривація, війна, збройний конфлікт, тероризм, радикалізм, екстремізм, миротворчість.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	4	4	4	4	3	3
Відвідування семінарських занять	1	4	4	3	3	3	3
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	4	40	3	30	3	30
Робота на практичному занятті	-	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
	Разом	-	78		67		66
	Загальний бал	221					
	Коефіцієнт	60/211=0,284					

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування умінь і навичок самостійної розумової праці;
- розвиток морально-вольових зусиль;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань як необхідної умови професійного становлення.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчання студентів самостійно працювати з різними джерелами інформації;
- творче сприйняття і осмислення навчального матеріалу;
- формування навичок щоденної навчальної самостійної роботи.

Зміст самостійної роботи полягає в таких положеннях:

- самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;
- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу;
- підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;

- підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;
- презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання.

Самостійна робота студентів повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;
- володіння розумовими процесами;
- мобільність і критичність мислення;
- володіння засобами обробки інформації;
- здібність до творчої праці.

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2.	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3.	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4.	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5.	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

Завдання для самостійної роботи за темами:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
1	Місце політичної психології в системі соціально-політичних наук.	1	5
2	Політико-психологічне знання в епоху Середньовіччя та Відродження.	1	5
3	Компоненти політичної свідомості: когнітивні, афективні, ціннісні, вольові, мотиваційні.	1	5
4	Тлумачення політики крізь призму політичної психології.	1	5
5	Вплив ідентичності на політичні вподобання та геополітичні орієнтації.	1	5
6	Основні критерії формування малих груп в політиці: принципи компетентності, єдності поглядів, особистої відданості лідеру.	2	5
7	Особливості політичної участі в тоталітарних, авторитарних і демократичних суспільствах.	1	5
8	Механізми масової політичної поведінки: циркулярна реакція, емоційне «кружляння», поява спільного об'єкта уваги, імпульсивні дії.	2	5
9	Поняття електоральної поведінки як виду політичної поведінки. Психологічні особливості електоральної поведінки.	1	5
10	Насилля як примус. Насилля як пригнічення свободи волі	1	5
Разом		12	50

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, за виконання індивідуальних самостійних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- а) *Методи усного контролю:* робота в малих групах, інтерактивні презентації, індивідуальний контроль, брифінг, дискусія, розгляд проблемних питань, фронтальне (комбіноване) усне опитування, колоквиум, ігрові ситуації, контрольна співбесіда з проблеми модуля, тренінг, підбір власної бібліотеки, складання тез.
- б) *Методи письмового контролю:* вхідні тести, практикум, контрольна робота, розробка графіків, таблиць, схем, діаграм, презентація особистого проекту, міні-диктант з визначення термінів, контрольна робота, творчі (дослідницькі) завдання, підготовка письмових відповідей на проблемні питання.
- в) *Комп'ютерного (дистанційного) контролю:* мережеве навчання, консультаційного форуму, практичних робіт в асинхронному режимі, навчального проекту (моделювання політичного процесу чи явища) в синхронному режимі, хмарні технології, заняття з представленням знань та умінь моделі кореспондентського навчання, проект з залученням SMART-технологій.
- г) *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 7), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.

- *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.
- Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:
- систематичність відвідування занять;
 - своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
 - повний обсяг їх виконання;
 - якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
 - самостійність виконання;
 - творчий підхід у виконанні завдань;
 - ініціативність у навчальній діяльності;
 - виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Політична психологія: об'єкт, предмет, місце в системі психологічних і політичних наук.
2. Основні категорії політичної психології.
3. Методологічні підходи та методи політичної психології.
4. Основні функції політичної психології.
6. Політико-психологічні ідеї у філософії Стародавнього Сходу.
7. Політико-психологічні ідеї Стародавньої Греції і Риму.
8. Політико-психологічні ідеї Середньовіччя і Відродження.
9. Політико-психологічні ідеї епохи Просвітництва.
10. Характеристика французької та італійської шкіл політичної психології (Г. Тард, Г. Лебон, С. Сігеле).
11. Німецька школа «психології народів» (В. Вундт).
12. Психоаналітична школа (З. Фрейд, А. Адлер, В. Райх, К. Юнг, Е. Фромм).
13. Інстинктивістська психологія К. Лоренца.
14. Біхевіористський підхід (Дж. Вотсон, Б. Скіннер, А. Басс).
15. Розвиток політичної психології в Україні.
16. Основні форми політичної свідомості.
17. Індивідуальна політична свідомість.
18. Особливості групової політичної свідомості.
19. Специфіка масової політичної свідомості.
14. Політико-психологічна характеристика громадської думки.
15. Психологічні засади тлумачення політики.
16. Поняття та психологічна складова політичної влади.
17. Підходи до тлумачення політичної влади.
18. Структура, джерела та мотиви політичної влади.
19. Легітимність політичної влади. Типи та джерела легітимності.
20. Політична соціалізація особистості як соціально-психологічний феномен.
21. Етапи та форми політичної соціалізації.
22. Рівні політичної соціалізації.
23. Психологічні механізми політичної соціалізації.
24. Моделі політичної соціалізації.

25. Поняття та складові політичної ідентичності.
26. Вплив ідентичності на політичні вподобання та геополітичні орієнтації громадян.
27. Малі групи в політиці. Їх типи і психологічні особливості.
28. Класифікації політичних груп.
29. Великі групи в політиці.
30. Внутрішня структура політичної групи.
31. Стадії та рівні формування політичних груп.
32. Особливості функціонування груп у політиці.
33. Групова політична комунікація.
34. Психологічні особливості привілейованих груп.
35. Психологічні особливості маргінальних груп.
36. Політичні потреби, інтереси і мотиви як підґрунтя політичної поведінки особистості.
37. Види політичної поведінки.
38. Поняття та форми політичної участі.
39. Поняття політичної активності та її форми.
40. Моделі політичної поведінки.
41. Особливості політичної участі в тоталітарних, авторитарних і демократичних суспільствах.
42. Психологічна складова політичного лідерства.
43. Основні підходи до тлумачення політичного лідерства.
44. Феномен деструктивного політичного лідерства.
45. Типології політичного лідерства.
46. Феномен масової свідомості.
47. Особливості стихійних масових груп.
48. Масові політичні настрої та їх функції.
49. Механізм виникнення масових політичних настроїв.
50. Суб'єкти стихійної поведінки.
51. Загальні механізми стихійної поведінки.
52. Психологічні ознаки натовпу.
53. Феномен паніки. Психологічні механізми розгортання паніки.
54. Агресія в натовпі. Механізми виникнення агресії.
55. Електоральна поведінка як вид політичної поведінки.
56. Соціально-психологічні концепції електоральної поведінки.
59. Моделі електоральної поведінки.
60. Феномен абсентеїзму. Політична пасивність та апатія.
61. Психологічні тлумачення політичного насилля.
62. Місце політичного насилля у системі владних відносин.
63. Теорія структурного насилля Й. Галтунга.
64. Концепція символічного насилля П. Бурд'є.
65. Фрустраційна теорія політичного насилля Т. Гарра.
66. Види політичного насилля.
67. Війна та збройний конфлікт як форми збройного насилля.
68. Тероризм: поняття, види, соціальна база.

69. Радикалізм та екстремізм як політико-психологічні явища.

70. Методи вирішення конфліктів.

6.6 Шкала оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 90 год., з них контактні – 42год. (лекції – 22 год., семінарські – 20 год.). Самостійна робота – 12 год., модульний контроль – 6 год., семестровий контроль – екзамен (30 год.)

Семестр	I семестр									
Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади політичної психології (67 балів)				Змістовий модуль II. Психологічні основи поведінки політичних суб'єктів (77 балів)			Змістовий модуль III. Специфічні форми політичної поведінки (65 балів)		
Теми	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Лекції (теми, бали)	Тема 1. Вступ до політичної психології (1 бал)	Тема 2. Джерела політико-психологічних досліджень (1 бал)	Тема 3. Політична свідомість як базова категорія політичної психології(1 бал)	Тема 4. Політико-владні відносини як об'єкт політичної психології(1 бали)	Тема 5. Політична соціалізація та ідентифікація (1 бали)	Тема 6. Політична психологія груп (1 бали)	Тема 7. Політична психологія особистості (2 бали)	Тема 8. Психологія масової політичної поведінки(1 бали)	Тема 9.Електоральна поведінка (1 бали)	Тема 10. Психологія політичного насилля та конфлікту (1 бал)
Семінарські заняття (теми, бали)+ відвідування	Вступ до політичної психології(10+1 бали)	Джерела політико-психологічних досліджень(10+1 бали)	Політична свідомість як базова категорія політичної психології(10+1 бали)	Політико-владні відносини як об'єкт політичної психології (10+1 бали)	Політична соціалізація та ідентифікація(10+1 бали)	Політична психологія груп (10+1 бали)	Політична психологія особистості(10+1 бали)	Психологія масової політичної поведінки(10+1 бали)	Електоральна поведінка (10+1 бали)	Психологія політичного насилля та конфлікту(10+1 бали)
Самостійна робота на роботу	Самостійна робота 1 (5 балів)	Самостійна робота 2 (5 балів)	Самостійна робота 3 (5 балів)	Самостійна робота 4 (5 балів)	Самостійна робота 5 (5 балів)	Самостійна робота 6 (5 балів)	Самостійна робота 7 (5 балів)	Самостійна робота 8 (5 балів)	Самостійна робота 9 (5 балів)	Самостійна робота 10 (5 балів)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)				МКР 2 (25 балів)			МКР 3 (25 балів)		
Семестровий контроль	Екзамен									

8. Рекомендовані джерела

а) основні:

1. Білецька Т. В. Політична психологія : навч. посібник / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2014. 321 с.
2. Лозинський О. М. Політична психологія : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 228 с.
3. Матвеев С. О., Добродум О. В., Димова О. В. Політична психологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ : ЦУЛ, 2003. 216 с.
4. Політична психологія : конспект лекцій до навчального модуля / М. М. Логунова (уклад.); Українська Академія держ. управління при Президентові України. Київ : УАДУ, 2002. 64 с.
5. Пірен М. І. Основи політичної психології : навч. посібник. Київ : Міленіум, 2003. 418 с.
6. Скуловатова О. В. Політична психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 384 с.
7. Козирєв М. П. Політична психологія : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 648 с.

б) додаткові:

1. Балацька О. Б. Джерела політичного насилля : політико-психологічний аналіз. Грані: науково-теорет. і громадсько-політ. альм. Дніпропетровськ : Вид-во «Грані», 2015. № 123 (7). С. 79–86.
2. Бойко О. Д. Політичне маніпулювання. Київ : ЦУЛ, 2010. 432 с.
3. Бульбенюк С. С. Базові соціопсихологічні характеристики інституційного виміру політичної влади. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін [відп. ред. О. В. Бабкіна]. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 10. С. 66–71.
4. Бульбенюк С. Психологічний вплив атрибутивних властивостей форм політичної влади. Політичний менеджмент. 2012. № 1/2 (52/53). С. 74–81.
5. Бульбенюк С. С. Соціопсихологічна природа політичної влади : монографія. Київ : КНЕУ, 2013. 215 с.
6. Висоцький О. Психологічні детермінанти технологій легітимації політичної влади. Освіта регіону: політологія, психологія, комунікація. 2012. № 3. С. 77–83.
7. Головатий М. Ф. Масова стихійна поведінка в дзеркалі сучасної політичної психології. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін [відп. ред. О. В. Бабкіна]. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. Спецвипуск. С. 28–34.
8. Гошовська В. А., Пашко Л. А. Політичне лідерство : навч. посібник. Київ : НАДУ, 2013. 300 с.
9. Гришина Н. В. Психологія конфлікту. Київ : Либідь, 2000. 258 с.

10. Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психологічного повсякдення). Київ : Либідь, 2001. 334 с.
11. Пірен М. І. Етнопсихологія : підручник для студ. Київ : Ун-т «Україна», 2011. 525 с.
12. Політичне лідерство : навч. посібник / В. А. Гапоненко, С. С. Бульбенюк та ін. Київ : КНЕУ, 2021. 324 с.
13. Пояркова Т. К. Ментальні очікування як каталізатор кризових процесів. Освіта регіону: Політологія. Психологія. Комунікації : укр. нау. жур. 2009. № 2. С. 142–145.

в) англomовні:

1. Bos A., Schneider M. The Political Psychology of Women in U.S. Politics. New York : Routledge, 2017. 254 p.
2. Emotions in Politics: The Affect Dimension in Political Tension / ed. by N. Demertzis. Palgrave Macmillan UK, 2013. 334 p.
3. Houghton D. Political Psychology: Situations, Individuals, and Cases. New York : Routledge, 2015. 340 p.
4. Kertzer J., Tingley D. Political Psychology in International Relations: Beyond the Paradigms. Annual Review of Political Science. 2018. Vol. 21. P. 319–339.
5. Lodge M., Taber Ch. The Rationalizing Voter. Cambridge University Press, 2013. 300 p.
6. Political Extremism in Modern Democratic Transformations / I. Svoboda, O. B. Balatska and other. Cuestiones Políticas. 2021. Vol. 39, № 70. P. 504–523.
7. Political Psychology / ed. by J. T. Jost, J. Sidanius. Psychology Press, 2004. 512 p.
8. Political Psychology: A Social Psychological Approach / ed. by Ch. Hewer, E. Lyons. Wiley-Blackwell, 2018. 361 p.
9. Political Psychology: New Explorations / ed. by J. A. Krosnick, I-Chant A. Chiang, T. H. Stark. Psychology Press, 2017. 540 p.
10. The Psychology of Political Communicators How Politicians, Culture, and the Media Construct and Shape Public Discourse/ ed. by O. Feldman, S. Zmerli. New York : Routledge, 2019. 252 p.
11. Thinking about Political Psychology / ed. by J. Kuklinski. Cambridge University Press, 2009. 368 p.